

teriálu najdeme zde i jeho zasvěcenou analýzu.

Výsledky trvalého Skulinova zájmu o městskou mluvu jsou shrnuty v publikaci *Ostravská mluva* (Ostrava 1979). Autor se tu zaměřil zejména na její archaickou vrstvu, ale upozornil také na tendence jejího novějšího vývoje.

Je třeba připomenout, že doc. Skulina napsal rovněž desítky publikovaných recenzí a řadu drobných jazykových okének v denním tisku.

V brněnském dialektologickém oddělení Ústavu pro jazyk český stál u přípravných prací na Českém jazykovém atlase a nemalý je jeho podíl na terénním výzkumu pro toto kolektivní dílo.

Jako Trávníčkův a Kellnerův žák patří doc. Josef Skulina k těm, kteří tvořili tzv. brněnskou dialektologickou školu. Jeho zásluhy o rozvoj nářečního bádání na Moravě jsou nemalé a nemohou upadnout v zapomnění.

J. BALHAR

Člověk Čermák

V říjnu loňského roku proběhlo sympozium věnované památce zakladatele katedry politologie na Masarykově univerzitě a soudce tzv. prvního Ústavního soudu Vladimíra Čermáka. Při této příležitosti vyšel také sborník, který jsem editoval a do něhož jsem také svým textem přispěl.* Můj příspěvek byl specifický, protože jsem jako jediný na rozdíl od všech ostatních příspěvů profesora Čermáka neznal. Přesto jsem se rozhodl psát o jeho díle, protože jsem o něm slyšel již od dětství a jeho příklad mě určitým způsobem doprovázel. Právě proto bych se rád zamyslel na tím, proč si příklad Vladimíra Čermáka zaslouží v dnešní době stále velkou pozornost.

Profesor Čermák byl někým, kdo pomáhal lidem okolo sebe orientovat se v sociální a politické realitě, kterou je mnohdy velice obtížné umět číst. On to uměl, měl tento dar, který nezahodil, ale naopak příkladně rozvinul. Byl autorem jedinečné práce – pětisvazkové *Otázky demokracie*. V době komunistického temna pochopil, co je v jádru, co je esencí totalitního režimu, totalitarismu, který jsme byli nuceni –

za participace mnohých – snášet. Ale měl také mnoho co říci po roce 1989, kdy jedinečným způsobem formoval české právo z pozice soudce Ústavního soudu České republiky. Jeho hlavním příspěvkem byl pojem hodnotového řádu společnosti, protože právo se přimyká a vychází z tohoto hodnotového řádu. Právo chápal jako způsob nalézání spravedlnosti a zdůrazňoval, že musí být neustále poměřováno hodnotovým řádem společnosti. Významné byly také jeho články, ve kterých reflektoval společenské dění, a to často velice kriticky, např. když psal o některých aspektech selhání našich polistopadových elit. Tehdy napsal: „*Zatímco početní jednotlivci, zbavení totalitní mocí všech svých, a to i majetkových práv, doposud marně klepou na dveře spravedlnosti, bývalí prominenti starého režimu a nově, deklarované živly se bez jakýchkoli, a to mnohdy i legislativních zábran úspěšně vydali cestou často se podobající či se rovnající cestě ekonomické kriminality.*“

Osobně mohu říct, že v době mých studií dílo profesora Čermáka představovalo určitý orientační bod. Proto jsem se rozhodl na konci svých studií práva psát práci právě o něm, a to jako výraz vděčnosti vůči tomu člověku, kterého jsem osobně neznal, ale který mi byl blízký díky svědectví ostatních a mému studiu. Smysl mé práce byl v tom, abych zpřístupnil dnešnímu čtenáři autora, o kterém se často obdivně mluví, který se stal v tomto smyslu alespoň pro brněnskou politologii klasikem, ale jehož dílo se už nečte a až tak dobře nezná. A přitom není dobré, aby upadlo do dějin zapomnění, protože má stále co nabídnout. Při psaní jsem chtěl navíc zkombinovat obě dimenze jeho díla, dimenzi politologicko-filozofickou i dimenzi právní, protože zástupci politologie a práva znají jeho dílo jen z jednoho úhlu pohledu. Proto stálo za to pokusit se oba dva tyto úhly pohledu propojit. Moje práce má zcela jistě mnohé rezervy, ale snad na ni navážou další badatelé.

Mimořádně zajímavé chvíle jsem zažil, když jsem dělal rozhovory s jednotlivými žáky, přáteli a známými Vladimíra Čermáka. Rozhovory o jeho díle přinesly zajímavé zjištění: na pana profesora mnozí lidé vzpomínali jako na charismatickou osobnost, která je v určitém momentu jejich života oslovila, formovala a doprovázela. Viděli v něm velkého člo-

věka a byli vděční, že se s ním mohli setkat. Velice často se věcný rozhovor o teoretickém díle Vladimíra Čermáka dostal do jiné roviny, do roviny osobní. Byli jím pohnuti, když na něj vzpomínali. Z tohoto důvodu jsem chtěl, aby v práci byly zahrnuty tyto osobní vzpomínky na velkou osobnost, aby nezůstaly jen v soukromí, ale dostaly se na veřejnost. V těchto chvílích osobních vzpomínek jsem cítil, že stojím u něčeho velkého, něčeho velice lidského, že jsem byl jakoby u jádra toho lidského. Zcela jistě právě toto bylo to největší, co jsem při psaní o dílu pana profesora Čermáka zažil.

Zdůraznit osobnost Vladimíra Čermáka jsem považoval za důležité i z toho důvodu, že naši zemi charakterizuje absence autorit, které by pomáhaly vidět lépe a ostřeji a které by pomáhaly rozlišovat, měly ono umění rozlišovat ve složitě realitě dnešního světa, jak to uměl právě profesor Čermák. Autoritou není někdo, kdo by potíral individualitu toho druhého tím, že by ho nutil, aby se mu podřídil, tj. aby zaujímal stanoviska, která domnělá autorita vyznává, či dodržoval pravidla, která mu nařizuje, ale autoritou je někdo, kdo otevírá druhým oči, pomáhá jim, aby věci uměli nazývat pravým jménem. Těchto lidí není v naší společnosti bohužel příliš mnoho, protože není snadné dobře se dívat, vidět části z hlediska celku a není snadné ani věci dobře interpretovat. A není také mnoho těch, kdo by to uměli předat ostatním.

Na Čermákovi je fascinující, že klíčem k jeho dílu je antropologie, že v jádru jeho pozornosti leží problém člověka. Člověk je podle Čermáka charakterizován třemi potřebami: potřebou identity, sociability a transcendence. Právě potřeba transcendence je hnacím impulzem člověka. Čermák říká, že nedostatek této potřeby zbavuje jedince imunity vůči totalitní nauce. Je varovně, že v dnešní apatické době do značné míry mizí právě ona snaha překračovat sebe samotného a podílet se na nekonečnosti a nepřetržitosti světového i společenského procesu. Doufám, že příklad člověka, který za sebou zanechal obrovské dílo a který byl velkým příkladem také díky svému osobnímu životu, nás povzbudí do všech těch drobných i větších bojů, které v každodennosti svádíme. Jedním z nejoriginálnějších Čermákových po-

jmů je *polémos* (svár), který podle něj znamená podílet se na pulzu života. A o to jde.

J. BAROS

* Vladimír Čermák: *člověk – filozof – soudce*. Nakl. MU, Brno, 2009.

Docent MUDr. Jaroslav Filkuka, CSc. – k nedožitým osmdesátinám

Doc. MUDr. Jaroslav Filkuka, CSc. patřil k těm, kteří ujmají-li se věci neuvažují, kolik tím získají cti. Naopak především uvažoval, je-li schopen věc učinit, kolik dobrého přinese svým bližním a jak přispěje a prospěje svému oboru systematickým studiem a soustředěnou prací. Všichni, kdo jsme měli možnost s doc. Filkukou společně pracovat a spolupracovat, jsme mimořádně oceňovali jeho šlechetnost, laskavé srdce a čistou mysl neschopnou postranního úmyslu. Svůj charakter osvědčil v dobách temných jako muž zásady – Horatiův *vir propositus*. Jeho ohleduplnost a neschopnost oplácet zlým mu činily život sice složitým, ale vnitřně citově bohatým. Je obdivuhodné, jak si ve vážných, složitých a nepřejících chvílích zachovával rozvahu a optimismus ve věci budoucí.

Byl vždy výtečný student, na gymnáziu a jako student medicíny. My pamětníci s uznáním vzpomínáme na příhodu, když Brno, Masarykovu Univerzitu a její Lékařskou fakultu navštívil prof. Sellye – rodák z Komárna, absolvent Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze, emigrant do Kanady, kde v Montrealu vynikl svými pracemi o stresu a kalcifylaxi. Bylo to v padesátých letech, v posluchárně I. chirurgické kliniky ve Fakultní nemocnici U Sv. Anny. Prof. Sellye přednášel na jednání Spolku brněnských lékařů. V diskusi po přednášce vyhledal a z auditoria vlastně vyvolal tehdy medika Filkuku, jehož práci o stresu znal, aby ho poznal a s ním diskutoval. Tato zanicenost a medicínská zvidavost provázela doc. Filkuku celý život.